

## ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У ТВОРІ РЕЙЧЕЛ МЕДДОУ «ПРОРИВ»

### LEXICAL FEATURES OF TRANSLATION OF TERMS IN RACHEL MADDOW'S "BLOWOUT"

**Ріба-Гринишин О.М.,**

*orcid.org/0000-0002-7579-0903*

*кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри філології та перекладу*

*Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

**Сеньків А.М.,**

*orcid.org/0009-0007-8687-505X*

*студент II курсу магістратури*

*Інституту гуманітарної підготовки та державного управління*

*Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

У статті розглянуто лексичні особливості перекладу термінології у книзі Рейчел Меддоу «Прорив» («Blowout»), яка досліджує складні питання енергетичної політики, геополітики та впливу нафтової промисловості на глобальні процеси. Основна увага приділяється перекладу англійських термінів українською мовою, які відображають ключові концепції економіки, енергетики, політичної корупції, екології та міжнародних відносин.

Виділено основні групи термінів: енергетична, економічна, геополітична, екологічна, технічна та соціальна термінологія. З огляду на тематичну взаємопов'язаність і сфери застосування ці терміни об'єднано у групи, які обслуговують конкретні теми, що перетинаються в досліджуваних контекстах.

Проаналізовано різні способи перекладу: калькування, описовий переклад, адаптацію та комбінований спосіб. Особливу увагу приділено труднощам відтворення засобами української мови іронічного підтексту та сатиричних елементів, які характерні для стилю авторки. Іронічний коментар перекладено дослівно, з адаптацією для українського читача. Перекладачка книги застосовує і українські ідіоми. У статті наведено приклади перекладу термінів, з детальним описом способів відтворення їх значення українською мовою. Окреслено особливості сучасного «нового журналістського» стилю Рейчел Меддоу, зосередженого на драматичних сюжетах і наративних техніках. Авторка формує громадську думку через політичні розслідування, фактчекінг, аналітичну журналістику та розвиток медіаграмотності, уникаючи маніпуляцій та пропаганди.

Дослідження базується на теоретичних засадах відомих лінгвістів, які акцентують увагу на важливості збереження змістового й стилістичного потенціалу оригіналу. У статті підкреслюється значущість та актуальність перекладу книги для українських читачів у контексті сучасних енергетичних і політичних викликів.

У висновках окреслено перспективи подальших досліджень дискурсних особливостей тексту, пов'язаного із фаховою термінологією, яка відзначається складним переплетенням різних концепцій.

**Ключові слова:** термін, термінологія, спосіб перекладу, лексичні особливості, наратив, стиль автора.

The article analyses the lexical features of the translation of terminology in Rachel Maddow's book «Blowout», which explores the complex issues of energy policy, geopolitics and the impact of the oil industry on global processes. The main focus is on the translation of English-language terms into Ukrainian, which reflect the key concepts of economics, energy, political corruption, ecology and international relations.

The main groups of terms are identified: energy, economic, geopolitical, environmental, technical and social terminology. Given the thematic interconnectedness and scope of application, these terms are grouped into groups that serve specific topics that overlap in the studied contexts.

Different methods of translation are analysed: calquing, descriptive translation, adaptation and combined translation. Particular attention is paid to the difficulties of reproducing ironic subtext and satirical elements that are characteristic of the author's style in the Ukrainian language. The ironic commentary is translated verbatim, with adaptation for the Ukrainian reader. The translator of the book also uses Ukrainian idioms. The article provides examples of translation of terms, with a detailed description of how to reproduce their meaning in Ukrainian. The article outlines the features of Rachel Maddow's modern 'new journalistic' style, which focuses on dramatic stories and narrative techniques. The author shapes public opinion through political investigations, fact-checking, analytical journalism and the development of media literacy, avoiding manipulation and propaganda.

The study is based on the theoretical foundations of well-known linguists who emphasise the importance of preserving the semantic and stylistic potential of the original. The article emphasises the significance and relevance of the book's translation for Ukrainian readers in the context of current energy and political challenges.

The conclusions outline the prospects for further research into the discourse features of the text related to professional terminology, which is marked by a complex interweaving of different concepts.

**Key words:** term, terminology, method of translation, lexical features, narrative, author's style.

**Постановка проблеми. Завдання.** Рейчел Меддоу у творі «Прорив» досліджує складні й взаємопов'язані питання енергетичної політики, геополітики та впливу нафтової промисловості на глобальні процеси. Це інтелектуальне розслідування написане живою, емоційною англійською мовою, що приваблює широке коло читачів. Переклад книги українською мовою потребував вирішення завдань, пов'язаних із відтворенням лексичної актуальності, стилістичної виразності та національної адаптації. У контексті сучасної України, яка перебуває на перетині енергетичних і політичних криз, а також переживатиме наслідки війни, виклики енергетичної безпеки та боротьбу за геополітичну стабільність, книга здобуває особливе значення. Аналіз оригіналу та перекладу твору дозволяє глибше зрозуміти, як трансформується текст у процесі адаптації до іншої мовної аудиторії, а також наскільки успішно зберігається змістовий і емоційний потенціал.

Дослідження перекладу термінології виступає ключовим аспектом вивчення лексичних особливостей перекладу «Прориву» Рейчел Меддоу. Твір насичений галузевою лексикою, яка охоплює спеціалізовані терміни, пов'язані з енергетичною політикою, видобутком нафти та газу, геополітичними конфліктами і впливом корпорацій на глобальні економічні та екологічні процеси.

Проблеми перекладу термінології досліджувалися у наукових працях лінгвістів Т. Кияка, О. Огуя, Н. Науменка, В. Карабана, А. Міщенко, Л. Гофмана, Л. Черноватого, І. Корунця та інших.

Переклад термінів полягає у точному відтворенні змісту оригінального тексту іншою мовою із дотриманням його значення та стилістичних особливостей. На думку Т. Кияка, «відтворений термін утворює нову мовну єдність, характерну для мови перекладу [5, с. 104]». При цьому ключову роль відіграє взаємодія між терміном і контекстом, що визначає його конкретне значення.

**Мета** даної статті полягає у систематизації, описі характеристик та спробі комплексного аналізу особливостей перекладу англійських термінів твору «Прорив» українською мовою.

До основних завдань відносимо аналіз англійських термінів і терміносполучень, які позначають складні концепції економіки, енергетики та політичної корупції, визначення їхніх відповідників в українській мові та дослідження способів їх перекладу.

**Виклад основного матеріалу.** З огляду на тематичну взаємопов'язаність і сфери застосування терміни об'єднуюмо у певні групи, які обслуговують конкретні теми, що часто перетинаються

в досліджуваних контекстах. Наприклад, енергетика нерозривно пов'язана з економікою через вплив на ресурси, торгівлю та ринок. Політичні та геополітичні терміни вживаються разом, оскільки рішення на національному рівні мають глобальні наслідки. Це ж стосується екологічної термінології, що також перетинається з економікою або політикою. Об'єднання термінів у групи дозволяє краще їх класифікувати для глибшого аналізу.

У межах однієї тематичної групи виокремлюємо дрібніші, але тісно пов'язані між собою лексико-семантичні групи слів. Спільною рисою тематичних і лексико-семантичних груп є те, що обидві вони відображають пізнану об'єктивну реальність. У цьому контексті кожна лексико-семантична група має власну «тему», навіть якщо йдеться про синоніми, які є дуже близькими за значенням [6, с. 77].

1. Енергетична та економічна термінологія: велика частина термінології у досліджуваній книзі пов'язана з енергетичними ресурсами, видобутком нафти і газу та впливом на глобальну економіку: *big oil* (термін, що використовується для опису найбільших транснаціональних нафтових корпорацій, які мають значний вплив на світову економіку та політику); *fracking* (гідравлічний розрив пластів, метод видобутку нафти й газу, який викликає багато екологічних суперечок); *embezzlement* (розкрадання, що стосується незаконного привласнення коштів або ресурсів, особливо у великих масштабах у державних структурах або корпораціях); *influence peddling* (торгівля впливом, коли особи, пов'язані з владою, використовують свої зв'язки для особистої вигоди).

2. Геополітична та міжнародна термінологія: нафтова промисловість впливає на міжнародні відносини: *resource nationalism* (ресурсний націоналізм, політика уряду, яка полягає у націоналізації природних ресурсів для контролю їхнього видобутку й розподілу); *energy diplomacy* (енергетична дипломатія, термін описує, як країни використовують свої енергетичні ресурси для досягнення геополітичних цілей).

3. Екологічна термінологія: вплив нафтової промисловості на екологію: *climate change* (зміна клімату); *environmental degradation* (екологічна деградація, процес руйнування природного середовища в результаті діяльності нафтових компаній); *environmental impact* (вплив на навколишнє середовище); *climate change adaptation* (адаптація до кліматичних змін).

4. Технічна та індустріальна термінологія: технічні терміни описують процеси, пов'язані з нафтовидобувною промисловістю: *drilling rigs*

(бурові установки, які використовуються для видобутку нафти з надр землі); *offshore drilling* (видобуток нафти на шельфі); *oil spills* (нафтові розливи, які призводять до серйозних екологічних катастроф); *extraction technologies* (технології видобутку).

5. Соціальна та ідеологічна термінологія: нафтові корпорації впливають на соціальні структури, підкреслюючи наступні ідеї: *corporate greed* (корпоративна жадібність, що відображає мотиви нафтових компаній ставити прибуток вище за суспільні інтереси); *social responsibility* (соціальна відповідальність).

Рейчел Меддоу в книзі «Прорив» використовує терміни з різних сфер для створення глибокого і переконливого наративу. Такий термінологічний підхід дозволяє точно передати ідеї про загрози для демократії та важливість її захисту в минулому і в сучасності. Використання різноаспектної термінології робить книгу інформативною та доступною для розуміння складних процесів, які формують сучасну геополітичну ситуацію. Прагнення глибоко зануритися в суть проблеми, вивчаючи як її причини, так і складові та наслідки, робить журналістів аналітиками, а не просто спостерігачами подій і фактів, навіть якщо самі ці факти здаються достатньо переконливими [1, с. 116].

Багато критиків стверджують, що книга «Прорив» написана у стилі, характерному саме для Рейчел Меддоу – це динамічна й ретельно досліджена праця. Її робота поєднує глибокий аналіз із захопливими наративами. Авторка звертається до архівних матеріалів, урядових документів та інтерв'ю, щоб відкрити забуті сторінки історії, які резонують з сучасною політичною ситуацією в США. Вона піднімає і питання про необхідність захисту демократії в умовах зростаючого авторитаризму.

Авторка бестселера за версією «The New York Times» формує громадську думку через:

1. Політичне розслідування (Political investigation) спрямоване на виявлення фактів зловживання владою, корупції або інших неправомірних дій;

2. Фактчекінг (Fact-checking) перевірку фактів і тверджень, зроблених політиками чи іншими громадськими діячами, для підтвердження їх правдивості;

3. Аналітичну журналістику (Analytical journalism), що зосереджується на глибокому аналізі подій або явищ, вивчаючи їхні причини та наслідки;

4. Медіаграмотність (Media literacy) – здатності аудиторії критично аналізувати інформа-

цію, яку вона отримує з медіа, та оцінювати її достовірність.

Проте, Рейчел Меддоу, як авторитетний та досвідчений політичний оглядач та журналіст, не використовує політичний спін (Political spin) (маніпуляції інформацією або надання їй певного ухилу з метою представити подію або особу у вигідному світлі); пропаганду (Propaganda) (цілеспрямоване поширення інформації або ідей для формування громадської думки у певному напрямку, часто з використанням маніпуляцій або напівправди).

Журналістика пов'язане з історичною генезою «нового журналізму» та широким полем використання додаткових визначень (літературна журналістика, оповідна публіцистика, журналістика занурення, нон-фікшн, художня репортажистика тощо) [2].

Матеріал, написаний за допомогою технік наративу, має драматичну складову, конфлікт, що динамічно розгортається, вдалий сюжет. Характеристики наративної журналістики та сторителінга актуальні й для лонгрида, але при переході з друкованого середовища до інтернет-простору додатково використовуються фото, відео, інфографіка, посилання для увиразнення теми та налагодження контакту з читачем. Матеріал, написаний за допомогою технік наративу, має драматичну складову, конфлікт, що динамічно розгортається, вдалий сюжет. Характеристики наративної журналістики та сторителінга актуальні й для лонгрида, але при переході з друкованого середовища до інтернет-простору додатково використовуються фото, відео, інфографіка, посилання для увиразнення теми та налагодження контакту з читачем.

Матеріал, написаний за допомогою технік наративу, має драматичну складову, конфлікт, що динамічно розгортається, вдалий сюжет. Характеристики наративної журналістики та сторителінга актуальні й для лонгрида, але при переході з друкованого середовища до інтернет-простору додатково використовуються фото, відео, інфографіка, посилання для увиразнення теми та налагодження контакту з читачем.

Матеріал, написаний за допомогою технік наративу, має драматичну складову, конфлікт, що динамічно розгортається, вдалий сюжет. Характеристики наративної журналістики та сторителінга актуальні й для лонгрида, але при переході з друкованого середовища до інтернет-простору додатково використовуються фото, відео, інфографіка, посилання для увиразнення теми та налагодження контакту з читачем.

Матеріал, написаний за допомогою технік наративу, має драматичну складову, конфлікт,

що динамічно розгортається, вдалий сюжет. Характеристики наративної журналістики та сторителінга актуальні й для лонгрида, але при переході з друкованого середовища до інтернет-простору додатково використовуються фото, відео, інфографіка, посилання для увиразнення теми та налагодження контакту з читачем.

Матеріал, написаний за допомогою технік наративу, має драматичну складову, конфлікт, що динамічно розгортається, вдалий сюжет. Характеристики наративної журналістики та сторителінга актуальні й для лонгрида, але при переході з друкованого середовища до інтернет-простору додатково використовуються фото, відео, інфографіка, посилання для увиразнення теми та налагодження контакту з читачем.

Матеріал, написаний з допомогою технік наративу, має драматичну складову, конфлікт, що динамічно розгортається, вдалий сюжет [2, с. 29]. Але з усіх дискурсивно-орієнтованих концепцій конструювання ідентичності саме наративний підхід може максимально повно розглядати розвиток і трансформацію ідентичності в часі [4, с. 58].

Українські читачі схвально оцінили переклад книги Аліною Акуленко [7] і відзначили її актуальність для розуміння сучасних геополітичних процесів. Багато хто з рецензентів наголошує на тому, що книга допомагає краще зрозуміти вплив глобальної енергетичної промисловості на політику, економіку та екологію, а також підкреслює роль росії у цих процесах, що особливо важливо для України.

Термінологія, яка використовується в романі *Blowout* Рейчел Меддоу, вимагає різних способів перекладу залежно від специфіки термінів, їхнього вживання в оригіналі, а також контексту.

Аналізуючи український переклад термінів виділяємо наступні основні способи перекладу:

- калькування: *geopolitical influence* *геополітичний вплив*; *foreign policy* *зовнішня політика*;
- описовий переклад: *deep state* *глибинна держава* або *прихована державна влада* (термін потребує пояснення для читачів, оскільки описує феномен прихованого впливу неформальних груп на уряд); *tax haven* *податкова гавань* або *податкова юрисдикція з низькими податками* (додається пояснення – *це країна або територія, яка пропонує дуже низькі або нульові податкові ставки для іноземних компаній та інвесторів. Ці юрисдикції приваблюють бізнеси тим, що дозволяють їм уникати або знижувати податкові зобов'язання у своїх рідних країнах. Такі держави або регіони забезпечують конфіденційність фінансових операцій і надають сприятливі умови для захисту*

*активів. Типовими прикладами податкових гаваней є Багами, Кайманові острови, Панама*);

– адаптація: *lobbying* *лобізм* (в українській мові термін має певні відмінності від англійського контексту).

В англійській мові, особливо в США, *lobbying* – це законна практика впливу на законодавців, що регулюється правовими нормами. Лобісти є представниками інтересів бізнесу, громадських організацій або професійних асоціацій.

В українській мові, термін «лобізм» означає спроби впливати на політичні рішення, але в суспільній свідомості він часто ще має негативне забарвлення, асоціюється з корупцією або «тіньовим впливом».

– комбінований спосіб перекладу (поєднання кількох способів перекладу): *filibuster* *філібастер* (зрив засідання шляхом безперервних виступів) – переклад включає транскрипцію (філібастер) і описовий переклад, щоб пояснити зміст терміна для української аудиторії; *green bonds* *зелені облігації* (*грін-бонди*) – використовується адаптований переклад (зелені облігації) та часткова транскрипція (грін-бонди); *petrodollars* *петродолари* (*долари від нафти*) – термін поєднує транскрипцію (петродолари) і описовий переклад для уточнення (долари від нафти).

Переклад термінології у романі "Blowout" Рейчел Меддоу українською мовою вимагає ретельного підходу до кожного терміна. Перекладач обирає відповідний спосіб перекладу залежно від контексту, дотримуючись основного завдання – збереження точності змісту та доступності для української аудиторії.

Розглядаючи лексичні особливості перекладу термінів, хочемо звернути увагу і на майстерне поєднання серйозної аналітики з сатиричними елементами. Рейчел Меддоу часто вдається до сарказму і гумору, підкріплює приклади гострою іронією, наприклад, порівнює дії нафтових компаній з природною поведінкою хижаків: «*like being indignant when a lion takes down and eats a gazelle. You can't really blame the lion. It's in her nature*».

Коптілов В. вважає, що основною особливістю іронічної прози і є наявність підтексту, який ніби просвічує крізь речення, надаючи їм подвійного значення. Саме через це подвійне значення у перекладачів можуть виникнути труднощі при відтворенні іронії [3, с. 24].

Іронічний коментар у досліджуваній книзі перекладено часто дослівно, але з адаптацією для українського читача. Перекладачка застосовує і українські ідіоми, наприклад: *If we didn't laugh,*



*we would cry – Якби ми не сміялися, нам залишалося б тільки плакати; The more they promise, the less they deliver – Чим більше обіцяють, тим менше виконують.*

Очевидно, що переклад наративу є складним завданням, яке вимагає не лише мовних навичок, але й глибокого розуміння стилю автора, його культури, логіки подій і характеристик окремих персонажів.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Лексичні труднощі перекладу термінології у книзі «Прорив» зумовлені специфікою термінології та її приналежності до різних галузей знань. Водночас термінологія книги відзнача-

ється складним переплетенням різних концепцій: терміни, пов'язані з енергетичною політикою, можуть одночасно торкатися питань міжнародних відносин, економічних моделей і екологічної стійкості. Таким чином, переклад термінології у книзі «Прорив» є багатогранним завданням, що потребує комплексного підходу, включаючи аналіз контексту, пошук еквівалентів і врахування мовних відмінностей.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у аналізі дискурсних особливостей тексту, пов'язаних з фаховою термінологією нафтової промисловості, політики, економіки та екології, діловим мовленням та спеціалізованою лексикою.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Глушко О. К. "Вищий пілотаж" журналістики. *Наукові записки інституту журналістики*. 2006. 22 січня. С. 115–122.
2. Глущенко А. Г., Гудошник О. В. Традиції наративної журналістики в українському літературному репортажі. *Масова комунікація у глобальному та національному вимірах*. 2020. Вип. 13. С. 27–31.
3. Гончаренко Л. О. Іронія як проблема художнього перекладу. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"*. Сер. : Філологія. Мовознавство. 2013. Т. 219, Вип. 207. С. 23–25.
4. Гуменний В. В. Труднощі рекреації наративу під час перекладу художнього тексту (на матеріалі німецької прози ХХ століття). *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Вип. 7. Т. 2. С. 95–98.
5. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових мовах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. Вип. 32. С. 104–108.
6. Маркова Т. О., Домрачева І. Р. Лексико-семантична і тематична групи: принципи розмежування. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2018. Випуск 10. Том 2. С. 75–78.
7. Меддоу Р. Прорив. Велика нафта і газ проти демократії: переможцю дістанеться все. Київ : КМ-Букс, 2020. 560 с.
8. Rachel Maddow Blowout: Corrupted Democracy, Rogue State Russia, & the Richest, Most Destructive Industry on Earth. The Bodley Head LTD, 2019. 406 p.